

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת כי תצא תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רמ"ד

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

כביכול, כאשר מתחרט על מה שברא היצר הרע, ואומר על עצמו אשר הרעותי, אני כביכול יש לי חלק ברעתם, שגרמתי חטאם במה שבראתי את יצרם, אז יש דינא רפיא. וכאשר האדם שב בתשובה, גורם להתעורר ענין התשובה למעלה על בריאת היצר, ויש לו מליצה על החטא.

ועל כן אמר הכתוב במצות התשובה, 'ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו', שלא מרגיש שום מליצה על עצמו לגאול את נפשו מהדין המוטל עליו בעת בוא ליתן דין וחשבון לפני המלך, והוא נכנע בנפשו ומכיר בחטאו, ואין בידו על מי להשיב את אשמו. על זה אמר 'האשם המושב לה' לכהן', אז גורם שהאשם של החטא הוא משיב לה' כביכול, אשר אלקיכם כהן הוא (סנהדרין לט.), שעל ידי תשובתו אומר ה' אשר הרעותי, ומקבל האשם על עצמו כביכול, ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך.

ועל זה נאמר במדות הרחמים של ה', 'נושא עון ופושע חטאה', שנושא ומגביה החטא על עצמו, שבראתי יצר הרע המחטיאם וגרמתי להם כל זאת, ובוה נעשה א-ל רחום וחנן לכפר עונות בית ישראל, כי בתשובה לתתא איתער עובדא דלעילא לגרום תשובה למעלה כביכול. וזהו שרימו הכתוב גם בפרשתנו, 'כי תצא למלחמה על אויביך', היינו מלחמת היצר, 'ונתנו ה' אלקיך בידך', שתוכל להיות גבור הכובש את יצרו. ואמר שוב, שגם כאשר נכשלת ונפלת במלחמה, אם תעשה תשובה תתקבל זאת לפני ה', 'ושבית שבי', התשובה שלך תעורר גם תשובה כלפי מעלה נגד ה' אלקיך, ושב ה' אלקיך את שבותך, ובוה יתעורר למעלה מדת הרחמים גם על החוטאים.

*

והנה פרשת התשובה שם מתחלת, והתודו את חטאתם אשר עשו, והשיב את אשמו בראשו, וחמישיתו יוסף עליו, ונתן לאשר אשם לו (ה-י). ויש לומר דהנה לפי ראות העין, גול היא חטא בידים, שלוקח רכוש אחרים לעצמו, וכאשר נשבע עליו אחר כך שבועת שקר, וזהו חטא בדיבור פה. אבל באמת חטא זה שורשו בראשו, במחשבתו והשקפתו, שאמונתו חלושה, כי המאמין באמת שכל מזונותיו קצובים לו מראש השנה (ביצה טז.), עליו אין להוסיף ועליו אין לגרוע, כי לא יוכל ליקח לעצמו פרוטה שלא נקצבה לו מן השמים. ובמה שגזל כעת מחבירו לא

כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידך, ושבית שבי (כא-ז). כבר דקדקו המפרשים דלכאורה האי 'ושבית שבי' נראה כמיותר. ובספרי קודש כתבו לרמז דקאי פרשה זו על מלחמת היצר שלוחם עם האדם משעה שננער לצאת לאויר העולם, ויצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו (תהלים לו-לב), ואלמלא עוזרו לא היה יכול לו שנאמר (שם) ה' לא יעזבנו בידו (סוכה נב). ועל זה אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידך, ובא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.).

והנה אנו עומדים בחודש אלול, ימי רחמים ורצון, אשר בהם מתעורר למעלה ה"ג מדות של רחמים, ה' ה' א-ל רחום וחנן וגו', נושא עון ופושע וחטאה (שמות לד-ו). ויש להבין הלשון 'נושא עון, ולא אמר סולח עון.

ונראה דהנה בשבוע זו נפל פסוק בפי בהשכמת הבוקר, וגם נקודת ביאורו, וארחיב הדברים. הכתוב שנאמר במצות התשובה בגזל הגר, ואם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו, האשם המושב לה' לכהן (במדבר ה-ו). ויש לומר הכוונה, על פי מה שפירש בורע קודש (פ' נצבים) ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך (ל-ג). דכשהאדם שב בתשובה ומתחרט על מעשים הרעים, באתערותא דלתתא אתער עובדא דלעילא, וגורם תשובה למעלה כביכול. והוא על דרך שאמרו חז"ל (סוכה נב:) ארבעה הקב"ה מתחרט עליהם על שבראם, אלו הן, יצר הרע וכו', דכתיב (מיכה ד-ו) ואשר הרעותי [אשר בראתי יצר הרע המחטיאם, וגרמתי להם כל זאת] ע"ש. וזהו ושב ה' אלקיך את שבותך, על ידי תשובתך יעשה הקב"ה גם כן תשובה, ויגאלנו מיד היצר הרע ע"ש. וזהו גם כוונת הכתוב (הושע יד-ב) 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', שהתשובה שלך יגרום אתערותא דלעילא שגם ה' ישוב ויתחרט על היצר הרע שברא, ויכניע את יצר הרע ע"כ.

וביאורו, כי החוטא לפני המלך אין לו הצטדקות על מה שעבר על ציווי המלך, ואחת דתו להענש. אבל כאשר המלך עצמו מתחרט על ציוויו, שלא היה לו להטיל על עבדיו עמל וטורח זה שאינו לפי כחם, אז כאשר יחטא האדם מתנהג עמו המלך בדינא רפיא, כי מרגיש המלך אשם בנפשו, שלא היה הדין נותן להביא אותם בנסיין קשה כזה. וכמו כן

לאשר אשם 'לו', רומז על 'לו' מסכתות שיש בתורה שבעל פה, שאם רגיל לשנות פרק אחד ישנה שנים.

*

והנה השלש עשרה מדות של רחמים מתחילין ה' ה', ודרשו חז"ל (ראש השנה יז:) אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה ע"ש. ונראה הכוונה, כי לפעמים האדם החוטא גם אחר שעשה תשובה, עונותיו עומדים לנגד עיניו, ולבו נשבר ממה שעבר עליו, עד שזה מונע אותו מלעבוד את ה' להלאה בשמחה. אבל כבר כתוב ברמב"ם (ה' תשובה ז-ז) ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו. אמרו חכמים (ברכות לה:) מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם ע"כ.

והענין הוא, כי החוטא לפני מלך בשר ודם, גם כאשר מתחרט ומפייסו, מכל מקום תמיד נשאר עוד טינא בלב על מה שעשה לו מלפנים, ולא יתכן אהבתו אליו כמקדם. לא כן בן החוטא נגד אביו, גם בשעת החטא נשאר אהבה הטבעי של האב לבן, ומכל שכן לאחר ששב ומתפייס. ומכל שכן באב הרחמים מלך מלכי המלכים, אשר בנים אתם לה' אליכם, אהבתו לבניו לא מתקרה גם ברגע שעת החטא, אלא מצטער כביכול על הפגם שנעשה להבן בחטאו שיצטרך אחר כך למרק אותו. ועל כן הורה לנו ה', שלא נחשוב שעל ידי החטא נעשה ריחוק בינינו, ואחר ששב נשאר עוד טינא וריחוק קצת כמו במלך בשר ודם. על כן התחיל במדותיו, ה' ה', אין שום שינוי ברחמי ה' על האדם אחר החטא ממה שהיה קודם החטא, ואני הוא אותו ה' אחר שיחטא ויעשה תשובה כמו ה' קודם שיחטא, בלי שום שינוי כלל.

ואחר שעושה האדם תשובה, מבואר ברמב"ם (שם ב-ד) שמשנה שמו, כלומר אני אחר, ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ע"ש. ויש גם בינו לבין עצמו להחשיב עצמו כקטן שנולד, לעבוד את קונו בשמחה ובטוב לבב. ועל זה רימזו, שאחר שהתוודה על חטאתו והשיב את אשמו בראשו, ויש לומר שזהו מלשון השיב את חמתי (במדבר כה-יא), שפירושו הסרה וביטול והפרה, והיינו שאחר שעשה תשובה יסלק מראשו את האשם שעבר עליו, שלא ימנעו משמחתו בעבודת קונו מחדש. וכמו שכתב בתפארת שלמה (פרשת שמייני) בביאור הגמרא (פסחים סד:) אין מעבירין על המצות. כי כן דרך היצר לקרר את האדם בגשתו אל העבודה זו תפלה, לומר לו הלא אתה מלא עון ואיך ימלא לבבך לגשת אל הקודש. אולם האמת אינו כן כי הקדוש ברוך הוא שומע תפלת כל פה ומרחם על הבריות לקבל ברחמים תפלתו. וזה שאמר אין מעבירין על המצות, כל יעלה על זכרוננו העבירות בעת עשיית המצות. סור מרע ועשה טוב (תהלים לד-טו), בשעה שאתה עושה טוב תסיר הרע מקרב לבבך אל תזכור עוד ע"ש. והיינו כי בעת עבודת קונו יסיר מחשבתו מלהיות טרוד בהרע שעשה, אלא יתאמץ ביותר ועשה טוב להרבות במצות ומעשים טובים, ומעט אור ידחה הרבה מן החושך, ויזכה לתקן כל דרכיו לעבודת קונו.

יהיה לו יותר, כי לא יתקיים בידו הרכוש ההוא, ועושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו (ירמיה יז-יא), וכמה דרכים למקום להפסיד לו מממונו ורכושו כנגד מה שנטל מחבירו, ולעולם לא יהיה לו אף פרוטה אחת יותר ממה שנקצב לו. מי שאמונתו טהורה וברורה לא יגע בממון אחרים, כאשר מכיר שלא יוכל ליהנות יותר ממה שנקצב לו, ואין אדם חוטא ולא לו (קידושין גג). ועל כן כאשר שב בתשובה ומתודה על חטאתו אשר עשה, אמר הכתוב והשיב את אשמו בראשו, לא די במה שישוב על מעשה החטא, ועל הדיבור של השבעה, אלא מוטל עליו להשיב את האשם בראשו, כי יש פגם בהראש שלו בבהירות אמונתו, שאין אדם נוגע בממון לחבירו (יומא לח:), והכל מושגח מלמעלה בהשגחה פרטית, שלא יוכל ליהנות מממון שלא נקצב לו.

ועל דרך זה היא בכל חטא של דיבור ומעשה, יש גם פגם ואשם בראשו, כי המאמין באמת בשכר ועונש, לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. ובכל הנאה של איסור הוא מחליף עולם עומד בעולם עובר. ואיך עבור הנאה קלה שחולפת ועוברת הוא מאבד מעצמו עולם נצחי, לא היה חוטא. ואילו היה מתבונן מתחלה כראוי לראות את הנולד היה מונע עצמו מן החטא, אלא שנכנס בו רוח שטות בעת החטא (סוטה ג), ואין הוא חכם הרואה את הנולד (תמיד לב). ועל זה אמר הכתוב שבעת שמתודה על חטאו, והשיב את אשמו בראשו, להכיר שבראשו נגעו, יש פגם בחכמת ראשו, שלא רואה את הנולד, רק ההנאה העומדת בעת לפניו, כמו ילד שאינו מכיר התוצאות ממעשיו ועושה מה שלבו חפץ.

*

ואמר שוב וחמישיתו יוסף עליו, דאיתא בזה"ק (ח"ג קכב) וכל מאן דחזר בתיובתא, כאלו חזר אות ה' לאות ו', ודא איהו תשובה, תשוב ה' ע"כ. ואם כן בתשובתו הוא מחזיר האות ה' של השם למקומו, ומוסיף האות החמישית אות ה' להשם. אך יש בזה עוד רמז, דאיתא בזה"ק (ח"ג כג) על הכתוב (ויקרא ד-כג) או הודע אליו חטאתו, אורייתא קא מודעת ליה חוביה כאמא דמודעת חוביה לבריה ע"כ. וכתוב בהנהגת האדם (להרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע), הראשון צריך האדם ללמוד גמרא ופירוש רש"י ותוס' ומפרשים וכו', וצריך להתפלל לה' שיבוא על האמת, כי חטאת נעורים של האדם הראשון מסמין עינו וכו', לכן צריך האדם להתחרט מאד על עונותיו ולהתבודד עצמו קודם אור היום וכו', ואז יראה בעצמו שעמדו עונותיו נגד עינו, ויזכור את חטאותיו ועונותיו ופשעיו כהרים וגבעות אשר מעולם לא זכר אותם אם עשה ככה וכו' ע"ש. הרי כי לימוד התורה גורמת שיעמדו עונותיו לנגד עינו, וזהו כוונת הזה"ק דאורייתא קא מודעת ליה חוביה בני"ל.

ועל כן אמר הכתוב בוידי עונותיו, וחמישיתו יוסף עליו, כי התורה שבכתב הם חמשה חומשי תורה, וכאשר יתעצם בלימוד התורה, אז חמישיתו יוסף עליו, לראות עוד עונות כהרים וגבעות אשר לא עלה בדעתו להתעורר לשוב ולהתוודות עליהם. - ולא עוד אלא שלימוד התורה היא תיקון על חטאות אדם, כמאמרם (ויקרא כה-א) אם נכשל אדם בעבירה חייב מיתה בידי שמים, מה יעשה ויחיה, אם היה למוד לקרות דף אחד קורא שני דפים, ואם היה למוד לשנות פרק אחד ישנה שנים ע"ש. ועל כן אחר שהתוודה על חטאו, אמר הכתוב וחמישיתו יוסף עליו, שיוסיף לקרות בחמשה חומשי תורה שבכתב, ונתן

הגליון הזה נתיגבר על ידי			
מחז"ר ר' שלמה ברוך פרינקל הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מחז"ר ר' יושע דוד הערשקא הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בנישוא בתו למול טוב	מחז"ר ר' לייב ראזענבערג הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בנישוא בנו התחת צבי נ"י למול טוב	מחז"ר ר' שמואל לוי וויטריאל הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב
מחז"ר ר' מאיר צבי בערגער הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מחז"ר ר' לייב ראזענבערג הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מחז"ר ר' שמואל לוי וויטריאל הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מחז"ר ר' חנני פאפלאנאש הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בנו למול טוב